

Dispvtationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 8. An attributa diuina, vt præcisè concepta, sint de conceptu
essentiæ diuinæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](#)

SECTIO VIII.

An Attributa diuina, ut praeceps concepta, sint
de concepiu essentia diuina?

Respondeo, omnia attributa diuina quæ sunt perfectiones simplius simpliciter, cuiusmodi non sunt notionalia, & contingencia, esse de conceptu essentiali Dei distincto & perfecto; ita ut hæc propositiones sint essentiales: Deus est bonus, sapiens, intelligens, volens, & similes. Probatur primò ex D. Tho. q. 13. a. 6. &c. ad 3. vbi affirmit hæc attributa praedicari deo essentialiter. Et q. 6. a. 3. affirmit Deum per suam essentiam habere illas perfectiones, quas creaturæ habete solent per accidentia: & quæ de alijs solent praedicari accidentaliter, de ipso praedicari essentialiter: vt, inquit, esse potentem, sapientem, & alia huiusmodi. Quibus verbis S. Doctor non intelligit solùm hæc Deo conuenientia substantialiter, id est, per suam simplicem substantiam, sine causalitate & interuentu illius distincti à parte rei, vt Fasolus eum exponit q. 4. a. 2. dub. 3. n. 17. sed intelligit conuenire quoque essentialiter id est, tanquam praedicta essentialia: propter quod ait essentialiter deo praedicatur, & non accidentaliter, quo modo attributa illis similiis praedicantur de creaturis. Non dicitur autem praedicationis essentialis vel accidentalis, ex eo quod id quod praedicatur sit physicè substantia vel accidens: sed ex eo quod praedicatum est, vel non est essentialia subiecto. Atque ita D.

Ferrariensis, Scotus, Bañes, Torrez, Cumel, Molina, Valentia, Granad. Ruis.

Probatur secundò ratione sumptuosa ex D. Bernardi lib. 5. de consideratione cap. 10. cù sic ait: *Quid est Deus? voluntas omnipotens, benevolens, lenissima virtus, lumen aeternum, &c.* Et S. Gregor. Nyssenus in lib. ad Ablauium, *per medium & finem, postquam dixit naturam simplicem diuinam rei esse omnem diuinitatem circa essentiam, subiectum, quasi rationem reddens: Quid prorsus est infinitum, non aliqua quadam re definitur, aliquæ vero non. Quasi dicaret, essentiam diuinam, quæ est infinita simpliciter in omni genere perfectionis, non est definendam, id est, limitandam per unam aut plures alias perfectiones, exclusis alijs, sed omnes prorsus formaliter aut eminenter continere: eo scilicet modo quo illas continere melius & perfectius est: & denique D. Damascen. lib. 1. de fide cap. 12. de eadem essentia diuina, & de nomine Entis, illam inter alia Dei nomina maximè proprie significante, sic loquitur: *Vnus sum enim id quod est, id est omnem rationem & perfectionem entis tamquam immensum quoddam & infinitum essentia pérfigus complexus suo continet. Et paulo post: Nec enim in Deo prius ipsius essentiam dicere licet, postea bonitatem.**

Probatur tertio ratione sumptuosa ex D. Bernardi lib. 5. de consideratione cap. 7. vbi ex eo quod Deus sit concipiendum perfectissimo modo quantum fieri potest, concidit, neum concipiendum esse cum simplicissima inclusione omnium perfectionum quæ de ipso verè affirmantur. Ex quo principio D. Bernardi per se noto, sic argumentor applicando illud ad diuinam essentiam: Essentia diuina quam perfectissime fieri potest, concipienda est. Perfectius autem concipiendum, si intelligatur includere omnes perfectiones simpliciter simplices formaliter, & reliquias minores: ergo tali modo concipienda est. Secundò, essentia diuina est formaliter ens infinitum simpliciter, & illimitatum in omni genere perfectionis. Talis enim essentia possibilis est, & non potest ostendere implicare contradictionem. Illa autem non potest esse alia quam diuina, quæ debet esse perfectissima: Ergo in suo formaliter conceptu continent omnes perfectiones simpliciter simplices, quotquot sibi est, & formaliter conteneri possunt, & melius est sic

Bernard.

Nyssen.

53.

Beroal.

August.

Probatur secundò ratione sumptuosa ex D. Bernardi lib. 5. de consideratione cap. 7. initio: *Dei, inquit, Spiritus est essentia inuisibilis, omni creature incomprehensibilis, totam uitam ipsi sapientiam, totam eternitatem simul esse, valiter posse habere ipsa vita, ipsa sapientia, ipsa veritas, ipsa infinita, ipsa aeterna existere.* S. Anselm. in Monologo cap. 15. Si queratur, inquit, quid sit ipsa summa? Intra? quid utrus respondeatur, quam

58 Disput. III, de Deo, Sect. VIII.

cotinere: rebus que eminenter, id est, in gradu nobiliori, & semotis earum imperfectionibus. Tertiū, essentia diuina nō solum est simpliciter infinite perfecta formaliter, sed etiam per se praeceps est perfectio infinita simpliciter. Tamen autem non est, si non includeret intrinsecus & quidditatue perfectiones attributae simpliciter simplices: ergo &c. Quartū, nemo negat, neque iure negare potest, esse Deo esse alia attributa illa quae sunt similia attributis essentialibus substantiarum creatarum: ut esse ens, esse substantiam, spiritalem, viuentem, intellectualem. Hæc autem omnia quæ Deo & creatis substantijs genericè, aut quasi genericè communia sunt, debent ad Deum contrahi per differentiam essentialiem, per quam essentia diuina integrè constituantur, & distinguuntur essentialiter ab essentijs creatis. Neque enim solum genus constituit totam essentiam rei, neque illa satis distinguit ab ijs, quibuscum in talib[us] rebus conuenit. Hæc autem differentia Dei propria videtur in eo consistere, quod cetera sunt entia per participationem: Deus vero sit ens per essentiam, id est, à se: & substantiae creatæ sunt simpliciter factem finitæ & limitatae ad certum genus entis: Deus autem sit substantia simpliciter infinita in genere entis, id est, illimitata in omni genere perfectionis; quatenus omnes, tanquam immensum quoddam & infinitum essentia pelagus complexus suo continet, ut dixit Damascenus supra: Substantiae creatæ sunt viuentes & intelligentes per essentiam suam in actu primo tantum; viuunt autem & intelligent in actu secundo per actus accidentales & distinctos: At Deus per essentiam non est potentia pura, & praecisa ab actu vivendi & intelligenti perfectissima: sed est in ipsa omnis actualis perfectio simpliciter simplex intelligendi & volendi. Ergo hæc differentia, & similes, concipiendā sunt veluti Deo essentiales.

54. Perfectio-
nes no-
tales, &
non uces-
sant, & in
sunt in es-
sencia Dei.

Dixi in responsō initio sectionis dato, per-
fectiones simpliciter simplices, & exclusi non ne-
cessarias, & notionales. Nam quod illæ non
sunt de essentia formaliter, manifestum est.
Non quidem contingentes: alioqui vel Deus
posset non esse: vel posset esse sine suis essen-
tialibus: quod implicat. Non etiam nota-
tionales: alioqui vel tota essentia non esset
in singulis personis, arque ita qualibet non
esse Deus: vel qualibet illarum. Patet,
Filius, & Spiritus sanctus: Siquidem Par-
nitatem, Filiationem, & Spirationem, for-
maliter haberet, & per eas constitueretur
formaliter in esse Patris, Filii, & Spiritus
sancti. Dixi præterea, de conceptu distincto &
perfecto: nam concepius aliquius rei, etiam
proprius, duplex esse potest. Unus distinctus
& perfectus, quo perficiuntur tota perfectio
essentialis & quidditatua rei. Alius confu-
sus & imperfectus, quo concipiuntur res secun-
dum aliquam propriam rationem, non se-
parata, & per se, nec sub una inuo-
luntur, aut cum illa identificentur. Priori

modo concipitur Deus, quando in eo concipiatur tota collectio intelligentie, voluntatis, omnipotentie, sapientie, bonitatis, æternitatis, & aliarum omnium perfectionum. Posteriori vero, quando concipitur confusa sub ratione entis à se, vel prima mentis, prima causa. Nota præterea in attributis negotiis aliud esse negationem, aliud perfectum positivam, quam negatiuè apprehendimus & significamus. Prior non est de essentia, sed posterior, si est simpliciter simplex. Dicitur autem perfectio simpliciter simplex, quæ melior est ipsa quam non ipsa, vel quælibet alia incompositibilis cum ipsa, cuiilibet enti ut ens est: id est, qua nulli alii perfectioni repugnat, & quæ bona, aut meliori fe.

Contrarium sentiunt Vasq. disp. 119. cap.

2 Gillius lib. 2. tract. 2. cap. 3. num 6. Mærat. disp. 47. sect. 1. & 2. & Fasolus q. 4. a. 2. dub. 1. num. 10. vbi fuse hac de re disputat. Vasques Gillius, Fasolus, Mærat.

Ac primò opponit aliqua Patrum testimonia, Iustini Martyris, Nazianz. Athan. Marij Victorini, Basilij, Nyss. Cyrilli Alexand. & Damasceni. Sed tamen Author indicat, aliqua eorum ita explicari possunt, ut velint tantum nomina attributorum ne significare perfectè ipsam essentiam diuinam. Simili enim modo loquuntur de illis nominibus quæ nemo negat significare aliquam Deo essentiale, ut, Ens, Spiritus, vita, Deus, qui est: & Nyssenus expresse ait, nondum orationem Nyssum essentia diuinam indicem, id est, perfectè significatum, excoigitatam atque invenientiam esse. Vel cum ajunt nomina attributalia significare tantum aliquid circa diuinam essentiam; loquuntur de illis non secundum solam rem significatam, & prout in se sunt: sed secundum modum nostrum imperfectionum significandi, & concipiendi comparativè ad creaturem, a quibus sumimus occasione, distinguendi attributa diuina. Si vero aliqua relata ex Patribus citatis non possunt pati alterutram ex his causas explicationibus, ut Fasolus ibidem contendit: opponimus illis testimonia Augusti, Anselmi, & alia, quæ supra adduximus in favorem nostræ sententie.

Opponitur secundò, Deum, quidem per essentiam esse perfectissimum in re, non tam per essentiam secundum rationem, seu rationem essentie & naturæ. Constatuit, quia id quod est Deo natura & essentia, non vocatur hoc nomine, nisi prout responderetur naturis rerum aliarum, in quazum nullæ est omnis perfectio. Prius enim concipiimus essentiam diuinam, ut constitutam prædictis substantialibus respondentibus creatis categoricis, substantiæ, & spiritualis, viuentis, & intelligentis, cum hac veluti distinctione, quod habeat essentialiter & à se, Deinde vero sapientiam, bonitatem, & cetera attributa concipiimus, ut existentia circa rerum diuinam, ut loquitur S. Damascen. lib. 1. de fide. cap. 4. Prognosticatio essentialia,

Essentia diuina quomodo concipienda?

Damascen.

57.

Respondet essentiam diuinam non esse concipiendam cum limitatione simili rebus creatis; sed potius ut suo ambitu complectentem quidquid est, formaliter aut eminenter, atque essentialiter infinitam in omni genere perfectionis: qui modus concipiendi, longe perfectior est, & essentiam diuinam longe dignior. Ad confirmationem argumenti nego adaequatè concipi & distinctè totam sentiam diuinam, donec concipientur alia attributa. Potest tamen confusè concipi, & inadæquate, secundum rationem entis à se, & alias similes, quibus quasi advenire intelligantur alia attributa. Locus verò Damasceni citatus in obiectione, nimis probat, & nocet Aduersarii, intellectus eo sensu, quo ab illis accipitur. Nam Damascen. ibi distinguens prædicta quæ de Deo enunciamus, in negatiua, ut esse ingenitum, incorporeum, immutabilem: & in affirmativa, ut esse perfectum, bonum, iustum, sapientem, omnipotentem: generaliter de illis sic pronunciat: *Quacunque autem de Deo per affirmationem sicutius, non ipsius naturam, sed qua circa naturam sunt, ostendunt.* Quod si verum est eo sensu quo intelligunt Aduersarii, quod scilicet non ostendunt aliquid Deo esse, sed aliquid existens extra totam ipsius essentiam præcisè concepunt: ergo Nam nomen entis, & spiritus non significat aliquid esse Deo: quod est falsum, & contra ipsummet Aduersarios. Aliter ergo debet intelligi Damas. cùm dicit, huiusmodi nomina affirmatiua non ostendere naturam diuinam: eo sensu videbile, quo paulo ante dixerat eodem cap. In Deo autem impossibile est, quidnam essentia sua ac natura ipse sit: dicere: aperteque est ex omnium rerum sublatione, atque inserviacione, per attributa scilicet negatiua, orationem habere. Non ostendere, inquam, perfecte, & distincte; sed confusè, & inadæquate, ac potius aliquid circa naturam, id est, veluti partem aut effectum aliquam naturæ, quam simpliciter naturam ipsam, saltem quod attinet ad nostrum conceptum, expressum & distinctum: aut etiam, non significare naturam pure secundum id quod in seipsa est à parte rei: sed comparativè ad aliquid extrinsecum, nemine ad creaturas, a quibus summi gradus rationem ita nominandi costringi, ut attributa diuinæ, sicut paulo ante diximus. Similique modo intelligendum est quod idem Sanctus Pœci affirmit cap. 12. eiusdem libri, Sicut itaque existimandum est, et omnia quæ de Deo commemorantur, non quid substantia ratione sit, significare: veram aut quod non sit, explicare: aut affectionem quandam ad aliquid eorum, quæ ab eo distinguntur, aut quipiam, eorum quæ naturam, affectantur, aut deinde operationem aliquam declarare. Nam quod alioqui nomen aliquod affirmatiuum, possit recunde imperfekte & confusè ipsam Dei essentiam significare, disertè docet immediat post, addicis nomen Entis esse Deum maxime proprium, quia Universum id

quod est, tanquam immensum quoddam, & infinitum essentia pelagus complexus suo continet: & nomen, Bonus, esse nomen Dei primarium, iuxta Dionys. Neque enim, in Deo prius essentiam dicere licet, postea bonitatem. Denique non est in conueniens quod alii obsciunt, sequi ex nostra sententia prius essentias creatas intelligi in esse possibili, ut obiectum necessarium intelligentia diuina essentialis, circa se & possibilia: quam essentia diuina tota intelligatur in esse actuali per voluntatem sue affectum complacentia essentialis circa easdem, ut bona possibilia. Vel creaturas ut possibiles, ita esse connexas cum Dei essentia, ut hæc stare non posset, si per impossibile tolleretur illarum omnium, vel etiam unius alicuius possibilis: qua de re plura dicemus alibi, disputando de scientia Dei circa possibilia.

Opponit tertio Faſolus q. 4. a. 2. dub. 58. Faſolus. Processio Verbi diuini est generatio, quia ex vi formalis processionis, communicatur natura diuina, Processio vero Spiritus S. non est generatio: ac proinde per illam ex vi formalis processionis non communicatur natura. Sed Verbo ex vi formalis processionis, communicatur diuinum intelligere, procedit enim per actionem intellectus, & Spiritus sancto communicatur diuinum velle, procedit enim per actionem voluntatis: Ergo à parte rei velle diuinum, licet identificetur cum natura & essentia, tamen ad illius formalē & quidam cūtūm conceptū non pertinet, sicut pertinet intelligere. Confirmatur quia voluntas, ex proprio intrinseca reione sua, est posterior & nobilior intellectu, à quo regitur, & non pertinet essentialiter ad gradum intellectuum, tanquam intrinseca & essentialis pars viæ intellectus: sed iolūm consequenter, tanquam proprietas viæ illam aliunde perfectè constitutā neceſſario cōsequēs. Ergo gradus volitius non potest esse de essentia naturæ intellectu, sive creatæ hinc increta. Vnde fit, ut in vulgarissima definitione hominis, non ponatur vultuum, sed solum intellectuum rationale. Et in animalibus, appetitus sensitivus non ponitur ut gradus pertinens alio modo ad essentiam animalium, sed tantum ut passio consequens animalitatem & sensitivitatem.

Respondeo, de ratione generationis esse ut persentat ad communicandam naturam suam, ut in sequenti tractatu fuisse declarabitur: neque sufficere communicari naturam quomodoconque, quippe quæ etiam Spiritui sancto communicatur ex vi formalis sua processionis, alioqui Spiritus sanctus ex vi formalis sua processionis non esset Deus. Ad confirmationem dico, naturam seu vitam intellectualem, adæquatè iampicere, includere essentialiter utramque rationem; intellectui scilicet, & voluntati: & utramque intelligi per differentiam rationalis, postquam in definitione hominis. Est enim homo rationalis non solum qua-

mens est principium intelligendi, sed etiam quatenus est principium appetendi appetitu rationis, qui est voluntas. Sentire quoque in animalibus, seu vivere vita sensitiva adaequat, non est tantum cognoscere per sensus: sed & vitaliter tendere ad obiecta per appetitum sensitivum, per quem non minus quam per cognitionem, eminet animal sit prae vitam planarum.

60. Falluntur autem qui futant, id quod hoc loco subindicit Fasolus, essentias rerum consistere solum in aliquo primo, quod nullum aliud intrinsecum presupponat, & a nullo alio fluat physicè, aut metaphysicè, servir virtualiter & aequivalenter: ex quo inferunt voluntuum non esse de essentia naturæ intellectualis seu rationalis, quia praesupponit gradum intellectuum: quemadmodum voluntio in actu secundo presupponit intellectuacionem: Et appetitum non esse de essentia animalis, quia praesupponit gradum sensitivum, id est, principium substantiale cognoscendi per sensus: sicut appetitus in actu secundo presupponit cognitionem sensus. Falluntur, inquit: quia licet id quod aliud presupponit, non possit esse de essentia eius quod presupponit: potest tamè esse de essentia tertij, ex vitro, cœpicio. Quo pacto in physicis licet forma substantialis presupponat materialis, atque ex illa edatur, si est materialis: ambae tamen sunt de essentia composita, seu corporis naturalis ex materia & formâ constituti. Sic etiam beatitudine, iuxta vulgarem definitionem, sumptam ex Boëtio, est status omnium bonorum aggregatione perfectus, non consitens solum essentialiter in visione Dei, sed & in amore & gudio voluntatis consequente visionem, & in alijs quæ ad hominem ex parte oœanum necessaria sunt, velut optimæ illius affectiones.

61. Quare quod aiunt Metaphysici, essentiam esse id quod est primum in qualibet re, & principium vel fundatum ceterorum rei conuenientium, non est intelligendum in eo rigore, quo isti volunt: sed quod esse essentia sit prima & principia rei consideratio obiectiva id est, id quod primò & principiū considerabile est in re, ex quo veluti principio vel fundamento sequuntur reliqua minus principalia. Cuiusmodi est, exempli gratiæ, in homine esse rationalis, id est esse principium substantiale non modo sentientis, sed & intelligendi, & discurrendi, libere regere agendi, quæ est hominis maxima perfectione. At nos ita esse principium ridendi, flendi, & similium, quæ sunt parum considerabilia, & consentanea inter hominis proprietates. Et quamvis facile non sit præcisè definire, idnam illud sit, quod in qualiterre est primum & præcipue considerabile, adeoque essentiale: eque ab Authoribus villa humiis rei tradatur regula: existimo autem eruditis quibusdam Receptioribus, in vniuersitatem dicti posse, nihil eorum quæ pure intrinsecantur, & cum rei substantia vel entitate identificantur, quæque nomine substantiali, seu

substantiuo illius rei significantur, excludi debere ab eius conceptu essentiali, nisi aliqua ratio cogat excludere: Puta, si est tantum hypostasis, vel terminus essentiae reddens illam incommunicabilem cum sua hypostasi, alteri vi terminanti: vel si est tantum differentia individualis, discernens rem à pluribus alijs in tota ratione specificâ conuenientijs, vel si est modus se habendi contingenter, aut comparatio & relatio ad extrinseca, parum illi utilis, & parum considerabilis.

S E C T I O IX.

An Attributa diuina, ut precise distincta per rationem, includantur alia in alijs?

62. **A** Firmant generatim Suar. lib. 1. de essentia Dei cap. 13. Molin. q. 28. a. 2. disp. 4. Canariens. ibid. disp. 2. dubio ultimo, paulo post in Trânum, & Granad. tract. 2. disp. 7. Idemque videtur docere S. Ansel. in monolog. cap. 16. vbi non solum ait attributa divina dici de Deo essentialiter: sed etiam omnia secundum unam considerationem, & secundum unum modum duci: quia, inquit, idem est quilibet unum illorum, quod omnia sunt simul, sive singula. Ut cum dicuntur infinita, vel essentia: unum significat quod cœlia, vel omnia simul, vel singula.

Ex primo nihilominus distinctione videntur esse. Nam attributa Dei quædam generalia sunt, in quibus omnia partialia includuntur essentialiter: quædam sunt partialia: & horum quædam in quibusdam, includuntur essentialiter, quædam non. Prima pars ostenditur. Nam per se divina totaliter sumpta, itemque bonitas sumpta non pro sola morali, sed pro tota bonitate & perfectione, & similia, sunt attributa generalia in quibus cetera omnia includuntur; quia intellectus est perfectio, itemque voluntas, sapientia, & alia quævis Dei attributa, sunt aliqua perfectio. Secunda pars probatur, quia inter attributa partialia quædam sunt superiora, quædam inferiora. His subiecta essentialiter. Cuiusmodi est ratio, respectu conceptionis. Omnis enim visus essentialiter est cognitione, id est non vice versa. Item talis est amor respectu velitiosis, & creatio strictè sumpta respectu productionis. Tertia denique pars probatur, quia quædam sunt attributa partialia, quæ dispara, quorum neutrum includit aliud, ut intellectus & voluntas, iustitia & misericordia, & alia id genus quæ perfectionibus creaturum disparatis respondent.

Confirmatur. D. Thom. quest. 13. a. 4. in Corp. vbi doceat attributa diversa concipi, quatenus, & simplex perfectione diuina concipiatur a nobis, conceptus diversis, ut respondens variis perfectiis quæ sunt

Molina,
Suzar.
Canar.
Granad.
Anselm.

63. Aliqua Dei attributa includuntur in alijs, alia non.

64. D. Thom.